

Připustnost dovolání

Označí-li Nejvyšší soud právní otázku předestřenou v dovolání za polemiku se skutkovým stavem či námitku jiné vady v řízení, a proto neposoudí, zda tato právní otázka zakládá připustnost dovolání, dopouští se tím odepření přístupu k soudu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 2722/22 ze dne 11.10.2023)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky České republiky - Státního pozemkového úřadu, sídlem P., zastoupené doc. JUDr. J.B., LL.M., Ph.D., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2022 č. j. 28 Cdo 1044/2022-1239 a rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 14. září 2021 č. j. 22 Co 112/2021-1166, 22 Co 113/2021, za účasti Nejvyššího soudu a Krajského soudu v Praze, jako účastníků řízení, a H.B., K.Č. a K.S., všech zastoupených Mgr. M.M., advokátem, sídlem P., jako vedlejších účastnic řízení, tak, že výrokem I usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2022 č. j. 28 Cdo 1044/2022-1239 v rozsahu, kterým bylo odmítnuto dovolání stěžovatelky, bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatelky na přístup k soudu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2022 č. j. 28 Cdo 1044/2022-1239 se ve výroku I v rozsahu, jímž bylo odmítnuto dovolání stěžovatelky, a ve výroku II zrušuje. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), domáhá zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena její práva podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Stěžovatelka rovněž namítá porušení principů demokratického právního státu plynoucích z čl. 1 odst. 1 a čl. 90 Ústavy a čl. 2 odst. 1 Listiny.

2. Z ústavní stížnosti, jakož i z vyžádaného spisu Okresního soudu v Berouně (dále jen "okresní soud") sp. zn. 3 C 164/2018, se podává, že vedlejší účastnice (v původním řízení žalobkyně) podaly k okresnímu soudu žalobu na nahrazení projevu vůle stěžovatelky uzavřít s vedlejšími účastnicemi dohodu o bezúplatném převodu pozemků podle zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen "zákon o půdě").

3. Okresní soud rozhodl o žalobě vedlejších účastnic rozsudkem ze dne 25. 9. 2020 č. j. 3 C 164/2018-813 tak, že ohledně některých pozemků vypočtených ve výroku I žalobě vyhověl a nahradil projev vůle stěžovatelky, ohledně dalších pozemků žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl o nákladech řízení (výroky III a IV).

4. Napadeným rozsudkem rozhodl Krajský soud v Praze (dále jen "krajský soud") tak, že rozhodnutí okresního soudu ve výroku I potvrdil a dále částečně změnil rozhodnutí ve výroku II tak, že se nahrazuje projev vůle stěžovatelky ve vztahu k jednomu z dalších pozemků, ve zbytku výrok II potvrdil (vše výrok I napadeného rozsudku krajského soudu). Dále krajský soud rozhodl o nákladech

řízení před soudy obou stupňů (výroky II, III a IV).

5. Napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl dovolání vedlejších účastnic i stěžovatelky. Ve stěžovatelčině dovolání Nejvyšší soud identifikoval tři námitky. Ohledně jedné z nich, jež se týkala posouzení, zda jeden konkrétní pozemek byl vhodný k vydání, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání není pro řešení této otázky přípustné, neboť krajský soud rozhodl v souladu se závěry judikatury Nejvyššího soudu. Ohledně námitky nesprávnosti nákladových výroků (již stěžovatelka dovozovala z nesprávnosti rozhodnutí ve věci samé) Nejvyšší soud konstatoval, že dovolání není v tomto rozsahu přípustné pro vyluku založenou § 238 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu. Konečně v případě námitky označené v dovolání stěžovatelky písmenem A, týkající se dokazování znaleckým posudkem, Nejvyšší soud konstatoval, že stěžovatelka polemizuje se skutkovými závěry, a vytýká-li, že krajský soud neprovedl důkaz celým znaleckým posudkem, jde o námitku jiné vady řízení podle § 242 odst. 3 občanského soudního řádu.

II. Argumentace stěžovatelky

6. Stěžovatelka napadenému usnesení Nejvyššího soudu vytýká, že odmítl její dovolání, aniž posoudil jeho přípustnost pro řešení jedné z předložených otázek, přestože stěžovatelka přesně vymezila dovolací důvod i důvod přípustnosti dovolání, a to včetně odkazu na konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu, s nímž byl postup krajského soudu v rozporu.

7. Dále stěžovatelka namítá, že rozhodnutím soudů, jimiž byl nahrazen její projev vůle, ač k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady, byla zbavena vlastnictví pozemků, čímž byla zkrácena ve svém právu vlastnit majetek.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, ve kterém byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Její ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť vyčerpala všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva.

9. Napadeným usnesením Nejvyššího soudu bylo tímž výrokem I rozhodnuto o odmítnutí dovolání vedlejších účastnic i stěžovatelky. Napadá-li stěžovatelka usnesení Nejvyššího soudu jako celek, jde v rozsahu, jímž bylo tímto usnesením rozhodnuto o dovolání vedlejších účastnic, o návrh podaný někým zjevně neoprávněným.

10. Obdobný závěr lze učinit o té části výroku I rozsudku krajského soudu, jímž byla potvrzena část výroku II rozsudku okresního soudu o zamítnutí žaloby vedlejších účastnic. Toto rozhodnutí bylo vydáno ve prospěch stěžovatelky, a proto směřuje-li ústavní stížnost i proti němu, je v tomto rozsahu ústavní stížnost třeba hodnotit jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným.

11. Ve zbytku byla ústavní stížnost podána oprávněnou stěžovatelkou.

IV. Vyjádření účastníků a replika stěžovatelky

12. Nejvyšší soud se vyjádřil, že napadeným usnesením nedošlo k zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatelky a navrhl ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou. Ve svém vyjádření polemizoval s argumenty stěžovatelky ohledně nahrazení projevu vůle ve vztahu k jednomu pozemku, o nichž rozhodoval i v dovolání. Ve zbytku odkázal Nejvyšší soud na odůvodnění svého rozhodnutí.

13. Vedlejší účastnice poukázaly ve svém vyjádření na to, že Ústavní soud nemá být čtvrtou instancí, jež by sloužila k dodatečnému přezkumu soudních rozhodnutí. Ve svém vyjádření polemizovaly s argumenty stěžovatelky a dospěly k závěru, že napadená rozhodnutí jsou věcně správná. Proto uzavřely, že nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky a navrhuji ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

14. Vyjádření Nejvyššího soudu a vedlejších účastnic zaslal Ústavní soud stěžovatelce a poskytl jí možnost repliky. Této možnosti stěžovatelka využila. Namítla, že Nejvyšší soud se ve svém vyjádření vůbec nevěnoval její námitce, že odmítl její dovolání, aniž posoudil jeho přípustnost ohledně všech otázek předložených stěžovatelkou v dovolání. Dále stěžovatelka polemizovala s vyjádřením vedlejších účastnic a s jejich závěrem, že napadená rozhodnutí ob stojí. Stěžovatelka setrvala na svém návrhu na zrušení obou napadených rozhodnutí.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Po prostudování ústavní stížnosti, vyjádření účastníků a spisového materiálu, dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je částečně důvodná.

16. Ústavní soud posoudil na prvním místě námitky týkající se porušení procesních práv stěžovatelky, jak to vyžaduje jím zastávaná doktrína minimalizace zásahu do rozhodování obecných soudů [srov. nálezy ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. III. ÚS 148/98 (N 113/9 SbNU 65) a ze dne 23. 11. 1999 sp. zn. Pl. ÚS 28/98 (N 161/16 SbNU 185)]; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>. Je-li zrušujícím nálezem vytvořen nový procesní prostor pro ochranu hmotných ústavních práv uvnitř soustavy obecných soudů, pak pro ústavní posouzení rozhodnutí obecného soudu platí subsidiarita hmotněprávního vůči procesně právnímu přezkumu [srov. nález ze dne 11. 12. 1997 sp. zn. III. ÚS 205/97 (N 159/9 SbNU 375)]. V daném případě to pak znamená, že se Ústavní soud musel nejprve zabývat námitkami proti postupu Nejvyššího soudu, který napadeným usnesením odmítl stěžovatelčino dovolání.

V. a) Obecná východiska přezkumu rozhodnutí, jímž se odmítá dovolání

17. Ústavní soud úvodem připomíná, že ve své konstantní judikatuře nepovažuje právo na dovolání za ústavně garantované; z pohledu ústavněprávního by obstála i úprava, v níž by tzv. mimořádné opravné prostředky nebyly připuštěny vůbec, jestliže by plnění úkolů vrcholného soudního orgánu (čl. 91 odst. 1 a čl. 92 Ústavy) bylo zajištěno cestou jiných procesních prostředků. Na druhou stranu však zdůrazňuje, že rozhodne-li se zákonodárce institut dovolání vytvořit, rozhodování o něm nelze vyjímát z rámce ústavněprávních principů a ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce, a to zejména práva na přístup k soudu [srov. z mnoha např. nález ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) či ze dne 10. 5. 2005 sp. zn. IV. ÚS 128/05 (N 100/37 SbNU 355)].

18. Co se týče možnosti přezkumu rozhodnutí Nejvyššího soudu o přípustnosti dovolání, Ústavní soud v minulosti judikoval, že "může přehodnocovat posouzení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. pouze z hlediska jeho ústavnosti. Fakticky se tak jeho přezkum omezuje na posouzení dvou otázek, a to, zda dovolací soud neodepřel účastníku řízení soudní ochranu tím, že odmítl dovolání, aniž by se ve svém odůvodnění, pokud jde o jeho přípustnost, náležitě vypořádal se stěžovatelem řádně předestřenou právní otázkou, nebo tím, že v rámci svého posouzení právní otázky, ať už vyústilo do odmítnutí dovolání nebo připuštění dovolacího přezkumu, aproboval právní výklad, který je v rozporu s ústavně zaručenými základními právy a svobodami." [nález ze dne 9. 2. 2016 sp. zn. II. ÚS 2312/15 (N 30/80 SbNU 391), bod 20].

19. Ústavní soud ve své judikatuře vychází z toho, že dovolání je mimořádným opravným

prostředkem, přičemž je v zásadě věcí zákonodárce, k nápravě jakých vad jej určí, a také (v určité souvislosti s tím i) to, zda stanoví přísnější požadavky na jeho "kvalitu", s čímž souvisí povinnost být v dovolacím řízení zastoupen kvalifikovanou osobou (advokátem), není-li dostatečně kvalifikován samotný dovolatel. Ústavní soud připustil (např. usnesení ze dne 28. 3. 2017 sp. zn. III. ÚS 506/17), že právní úprava klade na účastníky řízení relativně vysoké nároky, jde-li o řádné naplnění obsahových náležitostí dovolání; je ovšem třeba vzít v úvahu, že tomu tak není bezdůvodně (k tomu blíže např. usnesení ze dne 26. 6. 2014 sp. zn. III. ÚS 1675/14). Stejný názor ohledně nároků na dovolání a úkoly právního zastoupení zastává i Evropský soud pro lidská práva (viz rozsudek ze dne 15. 9. 2016 ve věci Trevisanato proti Itálii, č. 32610/07). Účastníci dovolacího řízení (potažmo jejich advokáti) mají ostatně k dispozici obsáhlou judikaturu Nejvyššího soudu, která se obsahovými náležitostmi dovolání a konkrétně problematikou vymezení jeho přípustnosti podrobně zabývá. Jestliže přesto dovolatelé svým povinnostem nedostojí, je podle uvedené judikatury odmítnutí dovolání jako vadného souladné s ústavním pořádkem. Ústavní soud v minulosti i ve vztahu k jiným procesním povinnostem konstatoval, že "[p]akliže má občanské soudní řízení sloužit (k nalézání hmotného práva a spravedlivému řešení sporů mezi účastníky), musí být civilní soudnictví funkční jako celek, což v první řadě předpokládá, že zákonodárce stanoví procesní pravidla, kterými se musí soudy i účastníci řízení řídit. Pokud tak účastníci v konkrétním případě nečiní, logickým a ústavně konformním důsledkem může být neúspěch ve sporu, a to bez ohledu na hmotné právo." [nález ze dne 22. 9. 2015 sp. zn. I. ÚS 1944/15 (N 176/78 SbNU 617)].

20. Ústavní soud také ve svých rozhodnutích konstatoval, že zákon nestanoví konkrétní způsob, jakým má být v dovolání uvedeno, v čem dovolatel spatřuje naplnění předpokladů přípustnosti dovolání. Tyto skutečnosti z něj musí být seznatelné, mohou však být vyjádřeny v kterékoliv jeho části. Není proto nezbytně nutné, aby dovolatel výslovně použil určitou uvozující formulaci, z níž by vyplynulo, že se zabývá otázkou přípustnosti dovolání. Tento údaj může být v dovolání formulován v jakékoliv jeho části a může mít jakoukoliv formu, jestliže z ní bude jednoznačně vyplývat, v čem dovolatel naplnění podmínek dovolání spatřuje. Jinými slovy, při posuzování obsahových náležitostí nesmí Nejvyšší soud postupovat přepjatě formalisticky a odmítnout dovolání jen z toho důvodu, že dovolatel určitou náležitost nevyjádřil zcela pregnantně [nález ze dne 3. 5. 2017 sp. zn. I. ÚS 2135/16 (N 70/85 SbNU 247), bod 19].

21. Dovolání je určeno pouze pro řešení právních otázek. Za vodítko pro posouzení, zda je určitá otázka otázkou právní či skutkovou, přitom Ústavní soud považuje možnost zobecnění v případě otázek právních na rozdíl od otázek skutkových, jež jsou jedinečné pro každý jednotlivý případ [nález ze dne 19. 12. 2017 sp. zn. III. ÚS 1441/17 (N 234/87 SbNU 801), bod 24].

V. b) Uplatnění obecných východisek na konkrétní věc

22. Stěžovatelka se v dovolání (č. l. 1188 až 1190) vymezuje vůči postupu krajského soudu, který v rámci odvolacího řízení provedl důkaz pouze částí znaleckého posudku předloženého stěžovatelkou. Podle stěžovatelky ovšem bylo možno znalecký posudek vyhotovený na základě dosud nedostupných mapových podkladů, který nebyl dokončen do rozhodnutí soudu prvního stupně, uplatnit v odvolání jako důkaz podle § 205a písm. f) občanského soudního řádu.

23. Podstatou přezkumu dovolacího soudu sice nemůže být samotné přehodnocování skutkového stavu, jeho kontrole však lze podrobit vlastní proces zjišťování skutkového stavu soudy nižších stupňů, bude-li samozřejmě relevantní právní otázka (jako otázka procesního práva) splňovat náležitosti podle § 241a odst. 2 a § 237 o. s. ř. [nález ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 3432/15 (N 140/86 SbNU 399), bod 18].

24. Stěžovatelčiny výhrady vůči postupu krajského soudu, který provedl dokazování pouze částí znaleckého posudku, jsou tak námitkou nesprávného právního posouzení věci. Přestože stěžovatelka

neformulovala explicitní otázku v podobě jediné (tázací) věty, z jejího podání jako celku je zřejmé, že stěžovatelka předložila v dovolání právní otázku procesního práva, jejíž podstatou byla interpretace ustanovení § 205a písm. f) občanského soudního řádu.

25. Jednou z otázek, které bylo třeba v řízení před obecnými soudy vyřešit jako otázku předběžnou, bylo určení výše restitučního nároku vedlejších účastnic. Stěžovatelka zpochybňovala ocenění pozemků, jež byly právním předchůdcům vedlejších účastnic odňaty, a tím i výši restitučního nároku. Kdyby soudy na základě dokazování dospěly k závěru o správnosti tvrzení stěžovatelky, mělo by to vliv na rozhodnutí ve věci samé, neboť by žalobě na nahrazení projevu vůle nemohlo být vyhověno. Proto je třeba mít za to, že rozhodnutí krajského soudu závisí na řešení této právní otázky a tato právní otázka tak může založit přípustnost dovolání.

26. Přípustnost dovolání pro řešení této otázky stěžovatelka spatřovala v tom, že se krajský soud jako soud odvolací odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu. Konkrétně stěžovatelka odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2018 sp. zn. 22 Cdo 2711/2018.

27. Bylo proto povinností Nejvyššího soudu posoudit, zda je dovolání přípustné pro řešení předestřené právní otázky. Neprovedl-li Nejvyšší soud toto posouzení a uzavřel, že jde o pouhou námitku jiné vady řízení, odepřel stěžovatelce přístup k soudu, jakožto jednu ze složek práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI. Závěr

28. Odmítl-li Nejvyšší soud dovolání, aniž by napřed zjistil, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení jedné z otázek předestřených v dovolání, dopustil se tím zásahu do stěžovatelčina práva na přístup k soudu chráněného čl. 36 odst. 1 Listiny.

29. Ústavní soud proto ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu vyhověl, a to v rozsahu části výroku I, kterou Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky (nikoli tedy i v části, kterou odmítl dovolání vedlejších účastnic) a akcesorického výroku II o nákladech dovolacího řízení a napadené rozhodnutí v tomto rozsahu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

30. Ve zbývajících částech Ústavní soud ústavní stížnost dílem jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu a dílem jako návrh nepřípustný podle § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu odmítl, neboť v návaznosti na zrušení usnesení Nejvyššího soudu a s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů mu již dále nepřísluší přezkoumávat napadené rozhodnutí krajského soudu. Tento přezkum bude nyní v kompetenci Nejvyššího soudu, který bude muset - vázán nálezem Ústavního soudu - o dovolání znovu rozhodnout. Ústavní stížnost, týkající se rozhodnutí krajského soudu, je tak v tomto případě procesním prostředkem předčasným.

© EPRAVO.CZ - Sbírnka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)